

Ölkə Prezidenti vətəndaş müraciətlərinə baxılmasında məmurların məsuliyyətini daha da artırır

“Vətəndaşların müraciətləri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul edildikdən sonra onun tətbiqi ilə əlaqədar olaraq bu günlərdə bir sıra yeni normativ hüquqi aktlar təsdiq olunub. AZƏRTAC Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Sənədlərlə və vətəndaşların müraciətləri ilə iş şöbəsinin müdiri Süleyman İSMAYILOVdan bu aktların əsas müddəalarını şərh etməsini və bununla əlaqədar həyata keçirilən tədbirlər haqqında məlumat verməsini xahiş edib. S.İsmayılovun müvafiq şərh və qeydlərini təqdim edirik.

Müstəqillik yolu ilə inamla irəliləyən Azərbaycan dövləti bütün dünyanı bürüyən global böhrana baxmayaraq, sosial-iqtisadi inkişafını uğurla davam etdirir, öz vətəndaşlarının mənafeyini qorumaq, hüquq və azadlıqlarını təmin etmək üçün lazım olan bütün tədbirləri dönmədən həyata keçirir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin dediyi kimi, **“Azərbaycanda bütün demokratik təsisatlar uğurla fəaliyyət göstərir, ölkədə bütün azadlıqlar - söz azadlığı, siyasi fəaliyyət azadlığı, mətbuat azadlığı, sərbəst toplaşma azadlığı, vicdan azadlığı təmin edilir, bütün azadlıqlar mövcuddur”**.

İnsan hüquq və azadlıqlarının daha mükəmməl müdafiəsi üçün davamlı görülən işlər, o cümlədən müvafiq qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi ölkədə gədən vahid islahatlar sistemində mühüm yer tutur. Bu sahədə irəliyə doğru atılan addımlardan biri, məlum olduğu kimi, 2015-ci ilin noyabrında dövlət başçısı tərəfindən “Vətəndaşların müraciətləri haqqında” qanunun və onun tətbiqi barədə fərmanın imzalanmasıdır. Vətəndaşlara göstərilən daimi diqqət və qayğının növbəti təzahürü olan bu qanun müraciətə baxan subyektlərin dairəsini əhəmiyyətli dərəcədə genişləndirməklə yanaşı, məsuliyyətini daha da artırmış, ölkənin bütün regionlarında əhali tərəfindən böyük rəğbətlə qarşılanmışdır. Bunu bir çox şəhər və rayonlarda qanunun müzakirəsi ilə bağlı keçirilən tədbirlərdə deyilən fikirlər də təsdiq edir. Ümumi fikir ondan ibarətdir ki, bütün bunlar vətəndaşların qəbulu və müraciətlərinə baxılması işinin daha da yaxşılaşmasına, insanların narazı salan bəzi məsələlərin aradan qaldırılmasına öz töhfəsini verəcəkdir.

Qanunun imzalandığı gündən keçən müddət ərzində, onun tətbiqi barədə fərmandan verilmiş tapşırıqlara uyğun olaraq, bir sıra normativ hüquqi aktların layihələri hazırlanmış və dövlət başçısı tərəfindən təsdiq edilmişdir. Bu aktlar içərisində ilk növbədə qanunlara edilmiş əlavə və dəyişikliklər üzərində dayanmaq istədik.

Qeyd etmək lazımdır ki, qanunda onun tələblərini pozan şəxslərin Azərbaycan Respublikasının Mülki, İnzibati Xətalər və Cınayət məəcəllələrinə uyğun olaraq məsuliyyət daşıdıqları göstərilmiş və fərmandan bu məsuliyyəti müəyyən edən qanun layihəsinin hazırlanması barədə tapşırıq verilmişdir. Buna uyğun olaraq İnzibati Xətalər Məcəlləsinə yeni maddə əlavə edilmişdir. Həmin maddədə göstərilir ki, vətəndaşların müraciətləri haqqında qanunvericiliyin pozulmasına, yeni müraciətin qəbul edilməməsinə, vətəndaşların müraciətlərinin aidiyyəti üzrə baxılması üçün qanunazidd hərəkətdən (hərəkətsizliyindən) şikayət edilən müraciətə baxan subyektə və ya onun vəzifəli şəxsinə göndərilməsinə, vətəndaşların qəbulu-

nun qanunun tələblərinə uyğun təşkil edilməməsinə, hüquq və azadlıqların bərpası və müdafiəsi məqsədilə müraciət etdiyi üçün vətəndaşın təqib olunmasına görə vəzifəli şəxslərə xəbərdarlıq edilir və ya onlar yüz manat məbləğində, hüquqi şəxslər isə iki yüz manat məbləğində cərimə olunur.

Vətəndaşların müraciətləri ilə bağlı qanunvericilik bazasına edilmiş dəyişikliklər realıqdan doğan zərurətdən irəli gələrək, bu sahədə olan problemlərin həllinə xidmət edir. Məhz Prezident Administrasiyasına daxil olan vətəndaş müraciətlərinin ətraflı araşdırılması, orada qaldırılan məsələlərin və onların yaranma səbəblərinin diqqətlə öyrənilməsi göstərir ki, bəzən mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti orqanlarında vətəndaşların qəbulu və müraciətlərinə baxılması işində qeyd edilən nöqsanlara yol verilir.

Bu müraciətlərin təhlilindən aydın olur ki, vətəndaşları daha çox narahat edən bəzi mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti orqanlarında qarşılaşdıqları bürokratik əngəllər, onların problemlərinə laqeyd yanaşılması, müraciətlərinə cavab verilməməsi kimi hallardır. Bəzən də vətəndaşlar Prezident Administrasiyasına müraciət edərək mərkəzi və ya yerli icra hakimiyyəti orqanlarının rəhbərləri tərəfindən qəbul olunmalarına kömək göstərilməsini xahiş edirlər. Bu da həmin orqanlarda qəbulu düşmək istəyən vətəndaşın müəyyən çətinliklərlə üzləşməsindən irəli gəlir.

Son illər dövlət orqanlarının bir çoxunda vətəndaşların müraciətlərinə baxılması və qəbulu işinin xeyli təkmilləşdirilməsinə, onları narahat edən problemlərin əsasən həll olunmasına baxmayaraq, bəzi şəhər və rayonlardan bu barədə narazılıqlar hələ də vardır. 2016-cı ilin birinci yarısında da Prezident Administrasiyasına belə müraciətlər daxil olmuşdur. Onların hər biri diqqətlə öyrənilir, yaranma səbəbləri araşdırılır və müvafiq tədbirlər görülür.

“Vətəndaşların müraciətləri haqqında” qanun müraciətə baxan subyektlərin və onların vəzifəli şəxslərinin vəzifələrini daha konkret müəyyən edir. Bununla bağlı qanuna prokurorluq orqanlarına daxil olmuş müraciətlərə baxılması barədə müddəa salınmış və müvafiq surətdə “Prokurorluq haqqında” qanuna dəyişikliklər edilmişdir. Qeyd olunanlarla yanaşı, “Hərbi qulluqçuların statusu haqqında”, “Ətraf mühitə dair informasiya almaq haqqında”, “İnformasiya əldə etmək haqqında”, “İctimai iştirakçılıq haqqında” qanunlarda da “Vətəndaşların müraciətləri haqqında” qanunun tətbiqi ilə əlaqədar dəyişikliklər edilmişdir.

Vətəndaşların müraciətlərinə baxılması sahəsində mühüm normativ aktlardan biri Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 2016-cı il 23 iyun tarixli fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Dövlət və bələdiyyə orqanlarında,

dövlət və ya bələdiyyə mülkiyyətində olan və ya paylarının (səhmlərinin) nəzarət zərfi dövlətə və ya bələdiyyəyə məxsus olan hüquqi şəxslərdə və büdcə təşkilatlarında vətəndaşların müraciətləri ilə bağlı kargüzarlığın aparılması Qaydası”dır.

1998-ci ildə qəbul edilmiş müvafiq qaydalardan fərqli olaraq, bu sənəddə bir çox yeni müddəa vardır. Bu müddəalar haqqında qısaca demək istədik ki, onlar təşkilatlarda vətəndaşların müraciətləri ilə bağlı kargüzarlıq sisteminin təşkili, təhlillərin aparılması, müraciətin müxtəlif, o cümlədən elektron formalarının qəbul edilməsi, qeydiyyata alınması, cavablandırılması və bir çox digər məsələləri əhatə edir. Bütün bunlar Prezident Administrasiyasının Sənədlərlə və vətəndaşların müraciətləri ilə iş şöbəsinin fəaliyyətində artıq tətbiq edilmiş və özünü doğrultmuş müddəalardır. Məsələn, qaydadada göstərilir ki, vətəndaşların müraciət etmək hüququnun pozulması hallarının və bu halların yaranma səbəblərinin vaxtında aşkar edilməsi məqsədilə təşkilatın kargüzarlıq xidməti vətəndaşların müraciətlərinin təhlili və ümumiləşdirilməsi əsasında aylıq, rüblük və illik arayışlar hazırlayıb onları təşkilatın rəhbərinə, ilin yekunlarına dair hesabatları isə yuxarı dövlət orqanlarına təqdim edir. Şöbə bu məsələyə həmişə böyük əhəmiyyət vermiş, təşkilatlardan belə hesabatları almaqla yanaşı, Prezident Administrasiyasına daxil olan müraciətləri ayırı-ayrı mövzular üzrə ətraflı araşdırmış, müxtəlif sahələrdə və regionlarda real vəziyyət haqqında aydın təsvir formalaşdıran təhlili materiallar hazırlamışdır. Bu materiallar aidiyyəti qurumlara göndərilmiş və onların nəzərə alınması müsbət nəticələr vermişdir.

Vətəndaş müraciətləri ilə bağlı qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi zamanı nəzarət işinin gücləndirilməsinə də böyük diqqət yetirilir. Bu baxımdan Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 23 iyun tarixli digər fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Dövlət orqanlarında, dövlət mülkiyyətində olan və paylarının (səhmlərinin) nəzarət zərfi dövlətə məxsus olan hüquqi şəxslərdə və büdcə təşkilatlarında vətəndaşların müraciətləri ilə bağlı kargüzarlığın aparılmasına nəzarətin həyata keçirilməsi Qaydası”nın əhəmiyyətini xüsusi qeyd etmək lazımdır.

Həmin qayda vətəndaşların qəbulu və müraciətlərinə baxılmasına nəzarət sahəsində yeni normalar müəyyən edir və vətəndaşların, o cümlədən digər fiziki və hüquqi şəxslərin təklif, ərizə və şikayətlərinin qəbulu, qeydə alınması, baxılması, cavablandırılması və arxivləşdirilməsi ilə bağlı kargüzarlığın aparılmasına nəzarətin həyata keçirilməsini tənzimləyir.

Burada hər bir məsələyə çox ciddi diqqət yetirilmiş, kargüzarlığın aparılmasına cavabdeh olan şəxslərin icra etməli olduqları işlər konkret şəkildə öz əksini tapmışdır. Təkrar və kollektiv müraciətlərin yaranma səbəblərinin öyrənilməsi, vətəndaşların müraciətləri ilə bağlı ümumiləşdirmələr və təhlillər aparılması, statistik məlumatların, müraciətlərə baxılması ilə bağlı aktların, iclas protokollarının və digər sənədlərin hazırlanması, rəsmiləşdirilməsi və arxivləşdirilməsi mühüm tələblər kimi qoyulmuşdur.

Adıçəkilən qaydaya görə, təşkilatlarda vətəndaşların müraciətləri ilə bağlı kargüzarlığın aparılmasına nəzarəti Prezident Administrasiyasının Sənədlərlə və vətəndaşların müraciətləri ilə iş şöbəsi həyata keçirir. Nəzarətin iki - səyyar və kameral üsulları nəzərdə tutulur.

Kameral nəzarət yerlərdə getmədən ilin yekununa dair hesabatların, habelə il ərzində təşkilatlara nəzarət qaydasında göndərilən müraciətlərə baxılmanın nəticələrinin təhlili əsasında aparılır. İllik hesabatların təhlilinə əsaslanan kameral nəzarət təqvim ilinin əvvəlində həyata keçirildiyi halda, təşkilatlara göndərilən müraciətlərə baxılmasının nəticələrinin təhlilinə əsaslanan kameral nəzarət il boyu davam edir. Təşkilatlardan tələfəndən təqdim edilmiş hesabatlardakı məlumatlar kameral nəzarətin həyata keçirilməsi, eləcə də şöbə tərəfindən təhlil və ümumiləşdirmələr aparılması üçün kifayət etmədikdə və yaxud həmin məlumatlar arasında ziddiyyət və ya səhv aşkar edildikdə, şöbə əlavə məlumatları və sənədləri əldə etmək məqsədilə həmin təşkilatlara yazılı və ya şifahi sorğu verir.

Lakin hərdən elə alınır ki, təcə kameral nəzarətlə yerlərdə əhalinin təklif, ərizə və şikayətlərinin nə dərəcədə effektiv araşdırıldığını müəyyən etmək mümkün olmur. Xüsusilə şikayətlərə mahiyyəti üzrə baxılıb-baxılmadığını, onların müəlliflərinə başdansıvdu cavabların verilib-verilmədiyini aydınlaşdırmaq üçün bir çox hallarda araşdırmanı birbaşa yerlərdə aparmaq lazım gəlir. Buna görə də qaydadada kameral nəzarətlə yanaşı, səyyar nəzarət üsulu da nəzərdə tutulub.

Belə hallara təşkilatlar tərəfindən müraciətlərə baxılmasına dair illik hesabatların vaxtında təqdim edilməməsi, hesabatlarda müntəzəm olaraq yanlış, yaxud təhrif olunmuş məlumatların verilməsi, kameral nəzarət zamanı vətəndaşların müraciətləri ilə bağlı kargüzarlığın aparılması qaydasının müntəzəm pozulduğunun aşkarlanması, vətəndaşların müraciət etmək hüququnun davamlı pozulması barədə şikayətlərin daxil olması, habelə təkrar müraciətlərin, fərdi və kollektiv müraciətlərin sayının artması aiddir. Bundan əlavə, baxılmaq üçün yuxarı dövlət orqanı tərəfindən təşkilata göndərilən vətəndaş müraciətləri ilə bağlı heç bir tədbir görülməməsi də həmin təşkilatda səyyar nəzarət aparılması üçün əsas ola bilər.

Səyyar nəzarət pozuntu hallarının yerində operativ aradan qaldırılmasına imkan yaratmaqqla yanaşı, eyni zamanda təşkilatların vətəndaş müraciətləri ilə məşğul olan əməkdaşlarına metodik və praktik kömək göstərilməsini təmin edir.

Ümumilikdə nəzarət zamanı vətəndaşların müraciətləri haqqında qanunvericiliyin tələblərinin yerinə yetirilməsi diqqətlə araşdırılır, təşkilatların vətəndaş müraciətlərinə baxılması sahəsində fəaliyyəti məhz bunun əsasında qiymətləndirilir.

Yeni nəzarət mexanizmini tətbiq etməkdə məqsəd ilk növbədə yerlərdə problemlərin həllini təşviq etməkdən, vətəndaş müraciətlərinə formal deyil, mahiyyəti üzrə baxılmasını, onların hər-tərəfli araşdırılmasını, bu zaman ayrı-seçkiliyə və süründürməçiliyə yol verilməməsini, bir sözlə, vətəndaşları narahat edən məsələlərə daha həssas yanaşılmasını təmin etməkdən ibarətdir.

Vətəndaş müraciətləri ilə bağlı adıçəkilən normativ hüquqi aktlar bu sahədə fəaliyyət üçün mükəmməl bir mexanizmin yaradılmasını təmin edir. Bu mexanizm vətəndaşların mənafeyini etibarlı şəkildə qoruyaraq, bütün dövlət orqanları və müraciətə baxan digər subyektlər qarşısında ciddi tələblər qoyur. Dövlət başçısı İlham Əliyev bu il iyunun 21-də Nardaran qəsəbəsində sakinlərlə görüşündə demişdir: **“Azərbaycanın hər yerində qanunun aliliyi təmin edilməlidir, edilir, hər bir yerdə insanlar rahat yaşamamalıdır”**.